

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ**

**Булеца С.Б., Менджул М.В., Нечипорук Л.Д.,
Кляп В.І., Свадеба Н.І.**

ТРУДОВЕ ПРАВО

Методичні рекомендації для практичних занять та
самостійної роботи студентів

Ужгород
2019

УДК – 349.2: 371.214.114

М – 50

Булеца С.Б., Менджул М.В., Нечипорук Л.Д., Кляп В.І., Свадеба Н.І. Трудове право: методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. 60 с.

Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Трудове право» розроблені для студентів зі спеціальності «Правознавство» згідно з вимогами Болонського процесу та відповідають навчальній програмі із зазначеної дисципліни у вищих навчальних закладах. Методичні рекомендації містять систему організаційно-методичних заходів, які сприятимуть засвоєнню знань та формуванню навичок із зазначеної дисципліни.

Рецензенти:

Рогач О.Я., проректор з науково-педагогічної роботи, доктор юридичних наук, професор.

Лазур Я.В., доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».
Протокол № 7 від 26 червня 2019 р.*

© Булеца С.Б., Менджул М.В., Нечипорук Л.Д.,
Кляп В.І., Свадеба Н.І.

ЗМІСТ

Передмова	4
Навчально-тематичний план дисципліни „Трудове право”	6
Основні критерії оцінювання знань студентів.....	8
Програма навчальної дисципліни „Трудове право”	10
Плани практичних занять та рекомендації до самостійної роботи.....	14
Методичні рекомендації з написання реферату	41
Теми рефератів.....	42
Орієнтовні питання підсумкового контролю знань	44
Рекомендована література	48

ПЕРЕДМОВА

Трудове право є провідною галузю в системі права України. Проте незважаючи на ринкові відносини, чинними залишаються правові норми ще соціалістичної системи. Крім того, окремі інститути трудового права не завжди можуть забезпечити належний режим правового регулювання. Саме тому, трудове законодавство потребує нагального реформування. Кодифікаційні роботи, проведені вітчизняними ученими і спеціалістами-практиками, завершилися підготовкою проекту нового Трудового кодексу України, що має замінити Кодекс законів про працю України, який був прийнятий ще у 1971 році і діє досі із численними змінами. З огляду на це важливим є отримання студентами фундаментальних знань із трудового права України, ознайомлення із найсучаснішими доробками провідних учених, порівняльно-правовим аналізом трудового законодавства України із відповідним законодавством країн ЄС та світу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є трудові відносини, які виникають при: здійсненні найманим працівником права на працю та відпочинок; забезпеченні гарантій працевлаштування жінок, неповнолітніх, інвалідів; укладенні та розірванні трудових договорів; забезпеченні зайнятості, профорієнтації і працевлаштування; професійному відборі, професійній підготовці й підвищенні кваліфікації кадрів; соціальному партнерстві; укладанні і виконанні колективних договорів; нагляді і контролі за охороною праці й дотриманням трудового законодавства; розгляді трудових спорів тощо.

Метою навчальної дисципліни «Трудове право» є: опанування студентами системи знань з трудового права України; акцентування уваги студентів на складних теоретичних та практичних проблемах трудових правовідносин; на основі конкретно-предметного матеріалу сприяти виробленню навиків аналітичного мислення у студентів; формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування норм трудового права.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Трудове право» є: поглиблене вивчення студентами проблем трудового права, аналіз актів трудового законодавства України, міжнародних договорів, актів вищих судових інстанцій, навчальної та монографічної літератури, вирішення аналітичних завдань та практичних казусів відповідно до програми курсу.

Для досягнення мети вивчення навчальної дисципліни студентам необхідно засвоїти такі дисципліни: „Теорія держави і права”, „Конституційне право”, „Адміністративне право” та „Цивільне право”.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- положення актів трудового законодавства України та міжнародних договорів щодо правового регулювання трудових відносин;

- основні положення правової доктрини з питань виникнення та припинення трудових правовідносин, укладення та припинення трудових договорів, правового статусу суб'єктів трудового права, підстав, змісту та видів відповідальності при порушенні трудового законодавства, колективних угод, трудових угод, порядку вирішення трудових спорів;

- підходи судової практики щодо тлумачення і застосування законодавства

України, що регулює трудові правовідносини.

- міжнародно-правове регулювання трудових відносин;

вміти :

- використовувати дані науки трудового права для вирішення практичних завдань;

- правильно застосовувати та тлумачити трудове законодавство, колективні договори, трудові угоди;

- орієнтуватися в міжнародно-правовому регулюванні трудових відносин;

- складати акти застосування норм права, трудові угоди, процесуальні документи в сфері захисту трудових прав.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ „ТРУДОВЕ ПРАВО”

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика трудового права												
Тема 1. Поняття, предмет, метод і система трудового права	5	1	2	-	-	2	7	1	1	-	-	5
Тема 2. Принципи трудового права	5	1	2	-	-	2	5	-	-	-	-	5
Тема 3. Джерела трудового права.	8	2	2	-	-	4	8	2	1	-	-	5
Тема 4. Міжнародно-правове регулювання праці	5	1	2	-	-	2	5	-	-	-	-	5
Тема 5. Трудові правовідносини та їх суб'єкти	8	2	2	-	-	4	7	1	1	-	-	5
Тема 6. Забезпечення зайнятості та працевлаштування	7	1	2	-	-	4	7	1	1	-	-	5
Разом за змістовим модулем 1	38	8	12	-	-	18	39	5	4	-	-	30
Змістовий модуль 2. Колективні трудові відносини												
Тема 7. Соціальне партнерство і колективне трудове право	7	2	1	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 8. Колективні договори і угоди	7	2	1	-	-	4	7	-	1	-	-	6
Разом за змістовим модулем 2	14	4	2	-	-	8	13	-	1	-	-	12
Модуль 2												
Змістовий модуль 3. Індивідуальні трудові відносини												
Тема 9. Трудовий договір	10	4	2	-	-	4	12	2	2	-	-	8
Тема 10. Робочий час	5	1	2	-	-	2	5	-	-	-	-	5
Тема 11. Час відпочинку	8	2	2	-	-	4	6	1	-	-	-	5
Тема 12. Оплата праці	5	1	2	-	-	2	5	-	-	-	-	5
Тема 13. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників	3	-	1	-	-	2	5	-	-	-	-	5

Тема 14. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві	7	1	2	-	-	4	6	1	-	-	-	5
Тема 15. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору	7	1	2	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Тема 16. Правове забезпечення охорони праці та здоров'я працівників на виробництві	5	-	1	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Разом за змістовим модулем 3	48	10	14	-	-	24	49	4	2	-	-	43
Змістовий модуль 4. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства. Трудові спори												
Тема 17. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці	6	2	-	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Тема 18. Індивідуальні трудові спори	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6
Тема 19. Порядок вирішення колективних трудових спорів	7	2	2	-	-	3	7	-	1	-	-	6
Разом за змістовим модулем 4	20	6	4	-	-	10	19	1	1	-	-	17
Усього	120	28	32	-	-	60	120	10	8	-	-	102

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Протягом семестру студенти вивчають 2 модулі з дисципліни. Модулі складаються з 4 змістових модулів. Після виконання кожного модуля (лекції, практичні заняття) здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи та тестування. Студенти, які не відвідували лекції або не в повному обсязі виконали практичні завдання, до поточного контролю за змістовий модуль не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Студент, який в результаті поточного оцінювання (під час комп'ютерного тестування, проектної роботи) або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модулі студент має також право відмовитися від складання іспиту. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що студент (ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати іспит.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулем отримав менш, ніж 60 балів, зобов'язаний складати екзамен з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час екзамену оцінені менше ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань (письмові контрольні роботи, комп'ютерні тестові завдання);
- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль індивідуальної (самотійної) роботи.

Якщо студент відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи та (або) комп'ютерного тесту, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання індивідуальної (самотійної роботи) здійснюється у межах 20 балів за підготовку рефератів, наукових робіт, участь в наукових конференціях, підготовку науково-дослідницьких статей та їх озвучення, опрацювання наукових статей та першоджерел, участь в олімпіадах та конкурсах, виконання інших завдань.

Оцінювання активності під час аудиторних занять здійснюється у межах 30 балів:

30-25 балів – відвідано не менше 90% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре» «відмінно»;

25-18 балів – відвідано не менше 75% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «добре», «дуже добре», «відмінно»;

18-10 балів – відвідано не менше 60% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре», «відмінно»;

до 10 балів – відвідано не менше 50% лабораторних та практичних занять та отримано оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре».

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "ТРУДОВЕ ПРАВО"

Змістовий модуль 1. Загальна характеристика трудового права

Тема 1. Поняття, предмет, метод і система трудового права

Право на працю – одне з фундаментальних прав людини: поняття і зміст. Поняття “праця”, ознаки найманої праці. Міжнародні стандарти права на працю. Державні гарантії трудових прав за законодавством України. Поняття трудового права та його значення як однієї з провідних галузей у системі права України. Предмет та метод трудового права. Система трудового права і система трудового законодавства. Функції трудового права: поняття та види. Наука трудового права. Трудове право як навчальна дисципліна.

Тема 2. Принципи трудового права

Поняття та значення принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права. Загальна характеристика основних принципів трудового права

Тема 3. Джерела трудового права

Поняття джерел трудового права, їх класифікація та види. Конституція України – фундаментальна основа трудового законодавства. Трудове законодавство України та норми міжнародного права. Єдність і диференціація у правовому регулюванні трудового права. Підзаконні нормативно-правові та локальні акти як джерела трудового права. Значення рішень Конституційного Суду України та Постанов Пленуму Верховного Суду України. Проект Трудового кодексу України.

Тема 4. Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття та розвиток міжнародно-правового регулювання праці. Поняття міжнародного трудового права. Всесвітні (універсальні) міжнародні стандарти праці: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Європейські міжнародні стандарти праці: Європейська соціальна хартія, Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Двосторонні міждержавні угоди щодо регулювання відносин у галузі праці. Міжнародна Організація Праці: історія створення, повноваження, члени. Основні завдання діяльності МОП. Організаційна структура МОП. Конвенції, рекомендації МОП.

Тема 5. Трудові правовідносини та їх суб'єкти

Трудові правовідносини: поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин. Сторони і зміст трудових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Трудова правосуб'єктність та її особливості. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин. Основні права та обов'язки роботодавця. Роботодавець-фізична особа як суб'єкт трудових правовідносин. Правовий статус профспілок у сфері трудових відносин. Правовий статус організацій роботодавців та їх об'єднань, порядок їх створення та припинення.

Тема 6. Забезпечення зайнятості та працевлаштування

Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення і основні державні гарантії у сфері зайнятості. Поняття працевлаштування. Правове та фінансове забезпечення зайнятості населення. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус. Особи, які не можуть бути визнані безробітними. Підходяща робота та критерії її підбору. Державна служба зайнятості та її повноваження. Правові питання працевлаштування державною службою зайнятості. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Принципи та суб'єкти страхування. Страховий стаж. Допомога по безробіттю та визначення її розміру. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.

Змістовий модуль 2. Колективні трудові відносини

Тема 7. Соціальне партнерство і колективне трудове право

Поняття соціального партнерства. Правове регулювання соціального партнерства в Україні. Сторони та інші суб'єкти соціального партнерства. Колективне трудове право, його становлення та розвиток в Україні. Поняття та повноваження трудового колективу.

Тема 8. Колективні договори і угоди

Поняття, значення і сторони колективного договору. Зміст колективного договору. Колективні угоди та їх значення у регулюванні трудових відносин. Колективні переговори з укладення та підписання колективних договорів і угод. Відповідальність сторін.

Змістовий модуль 3. Індивідуальні трудові відносини

Тема 9. Трудовий договір

Трудовий договір: поняття, види та значення. Контракт як форма трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору, його істотні умови. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору. Трудові книжки: порядок ведення, зберігання та видачі при звільненні. Зміна умов трудового договору. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце. Відсторонення працівника від роботи. Поняття “припинення трудових правовідносин” й “розірвання трудового договору”. Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Припинення трудових правовідносин за взаємною згодою сторін. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються з ініціативи роботодавця. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору.

Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу. Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку зі звільненим працівником. Вихідна допомога.

Тема 10. Робочий час

Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу. Види робочого часу та його нормування. Режим робочого часу та його види. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного. Надурочна робота та ненормований робочий час. Облік робочого часу: поняття та види.

Тема 11. Час відпочинку

Поняття та види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня. Щотижневий безперервний відпочинок (вихідні дні). Святкові і неробочі дні. Відпустки, їх види та порядок надання. Щорічні відпустки працівників та їх види. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Соціальні відпустки. Відпустка без збереження заробітної плати.

Тема 12. Оплата праці

Право працівника на оплату праці та його захист. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні. Поняття оплати праці та її структура. Основна заробітна плата, інші заохочувальні виплати. Функції заробітної плати: відтворювальна, стимулююча, соціальна. Державне та договірне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці. Погодинна система оплати, її різновиди. Відрядна система, її різновиди. Поняття та значення тарифної системи. Основні елементи тарифної системи: тарифна ставка, тарифна сітка, тарифний розряд, тарифно-кваліфікаційний довідник. Поняття гарантійних, компенсаційних виплат та доплат. Відповідальність за порушення законодавства про оплату праці.

Тема 13. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників

Правове регулювання підготовки кадрів: загальні положення. Організаційно-правові питання професійного навчання робітників. Первинна професійна підготовка робітників. Підвищення кваліфікації робітників. Пільги для працівників, які навчаються у середніх та професійно-технічних закладах освіти. Пільги для працівників, які навчаються у вищих закладах освіти та аспірантурі.

Тема 14. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві

Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни. Поняття дисциплінарної відповідальності у трудовому праві. Дисциплінарні стягнення: поняття, види, порядок застосування.

Тема 15. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Підстави та умови матеріальної відповідальності. Види матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.

Тема 16. Правове забезпечення охорони праці та здоров'я працівників на виробництві

Зміст охорони праці як інституту трудового права. Основні напрями державної політики у сфері охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві. Організація охорони праці працівників на підприємстві. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.

Змістовий модуль 4. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства. Трудові спори

Тема 17. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці

Поняття та основні види нагляду і контролю у сфері застосування праці. Державний нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці. Органи державного нагляду та їх повноваження. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю та про охорону праці на виробництві.

Тема 18. Індивідуальні трудові спори

Поняття та види трудових спорів (конфліктів). Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення. Порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС). Судовий порядок розгляду трудових спорів. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.

Тема 19. Порядок вирішення колективних трудових спорів

Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів. Формування вимог найманих працівників та момент виникнення колективного трудового спору. Порядок вирішення колективних трудових спорів. Органи з розгляду колективних трудових спорів. Правовий статус примірних комісій, трудового арбітражу, незалежного посередника, Національної служби посередництва та примирення. Конституційне право працівників на страйк. Правові наслідки законного та незаконного страйку. Відповідальність осіб, винних у порушенні законодавства про колективні трудові спори (конфлікти).

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Поняття, предмет, метод і система трудового права

1. Право на працю – одне з фундаментальних прав людини: поняття і зміст.
2. Поняття трудового права та його значення як однієї з провідних галузей у системі права України.
3. Предмет та метод трудового права.
4. Система трудового права і система трудового законодавства.
5. Функції трудового права: поняття та види.
6. Наука трудового права.
7. Поняття, значення та види принципів трудового права.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Проаналізуйте та опишіть зміст права на працю.
2. Дайте визначення понять «трудове право», «предмет трудового права», «метод трудового права», «функції трудового права» та «принципи трудового права».
3. Складіть блок-схему «предмет трудового права».
4. Складіть порівняльну таблицю понять «трудове право як галузь права» та «трудове право як наука».
5. Складіть блок-схему функцій трудового права.
6. Складіть порівняльну таблицю принципів трудового права.

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.
3. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
4. Актуальні проблеми трудового права України : колект. моногр. / кол. авт.: О. А. Золотарьова та ін. ; за заг. ред. О. А. Золотарьової. Одеса: Негоціант, 2009. 121 с.
5. Андріїв В. Трудові права людини у системі природного та позитивного права / В. Андріїв. *Право України*. 2007. № 6. С. 61-64.
6. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення : монографія. Харків : Панов А. М., 2016. 401 с.
7. Вишновецька С. В. Праця як об'єкт трудових правовідносин. *Правова держава*. Випуск 16. К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. С. 396 - 403.
8. Гарантії в трудовому праві України : монографія. Д. : Арт-Прес, 2008. 288 с.
9. Жернаков В. Свобода праці як принцип сучасного трудового права України *Право України*. 1999. № 3. С. 34 - 36, 55.
10. Занфірова Т. А. Філософські аспекти трудового права : монографія. Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2009 . Ч. 1. 167 с.
11. Лазор В. Система трудового права України в сучасних умовах та її співвідношення з системою національного права. *Юридична Україна*. 2006. № 9 (45). С. 43-48.
12. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права України : монографія. Івано-Франківськ, 2008. 216 с.

13. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
14. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
15. Трудове право в державах Європи : підручник / С. В. Венедіктов, Г. О. Спіцина. Київ : Ніка-Центр, 2017. 183 с.
16. Щербина В. І. Основні функції трудового права в умовах ринкових відносин. Донецьк, 2005. 266 с.
17. Щербина В. І. Функції трудового права. Донецьк: Академія митної служби України, 2007. 426 с.

Тема 2. Джерела трудового права

1. Поняття джерел трудового права, їх особливості.
2. Види джерел трудового права.
3. Конституція України – фундаментальна основа трудового законодавства.
4. Кодекс законів про працю України – основа трудового законодавства України.
5. Закони та підзаконні нормативно-правові акти як джерела трудового права.
6. Рішення Конституційного Суду України у системі джерел трудового права.
7. Судова практика у системі джерел трудового права.
8. Проект Трудового кодексу України.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Дайте визначення понять «джерела трудового права», «закон», «прецедент», «звичай».
2. Складіть порівняльну таблицю джерел трудового права.
3. Складіть блок-схему міжнародних договорів, які є джерелом трудового права України.
4. Складіть порівняльну таблицю джерел трудового права України та країн ЄС.
5. Визначіть проблеми реформування трудового законодавства України.
6. Обґрунтуйте, чи є судовий прецедент джерелом трудового права в Україні.
7. Обґрунтуйте, чи є звичай джерелом трудового права.
8. Проаналізуйте Рішення Конституційного Суду України щодо трудових відносин (на вибір студента) і опишіть основні положення.
9. Задача.

Влаштувуючись на роботу громадянин Антоненко почав вимагати від директора правила внутрішнього трудового розпорядку. Директор відмовив Антоненку, зауваживши, що поки він ще не їх працівник, а лише влаштовується на роботу, і правила внутрішнього трудового розпорядку поширюються лише на окрему категорію працівників. *Чи має право вимагати Антоненко правила внутрішнього трудового розпорядку? Чи є правила внутрішнього трудового розпорядку джерелом трудового права України?*

10. Задача.

Дяченко звернувся зі скаргою до керівництва ТОВ «Проліс» з вимогою виплатити йому премію з нагоди його дня народження. Так як працівникам в яких були напередодні дні народження, всім була виплачена премія, також Дяченко наголошував, що це передбачено в положенні про преміювання ТОВ «Проліс». Керівництво відмовило у виплаті премії Дяченко, у зв'язку з тим, що в інших працівників, яким була видана премія, були ювілеї, а в Дяченка ні. А також, що керівництво на власний розсуд вирішує кому давати премію. *Чи правомірні дії керівництва ТОВ «Проліс»? Та чи буде положення про преміювання ТОВ «Проліс» джерелом трудового права України?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
3. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92> (дата звернення 16 липня 2019 р.)
4. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92> (дата звернення 16 липня 2019 р.)
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") від 9 липня 1998 року N 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98> (дата звернення 17 липня 2019 р.)
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Вільної профспілки працівників метрополітенів України щодо офіційного тлумачення поняття "професійна спілка, що діє на підприємстві, в установі, організації", використаного в абзаці шостому частини першої статті 43-1 Кодексу законів про працю України (справа про профспілку, що діє на підприємстві) від 29 жовтня 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-98> (дата звернення 17 липня 2019 р.).
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Присяжнюк Людмили Михайлівни щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 233 Кодексу законів про працю України, статей 1, 12 Закону України "Про оплату праці" від 15 жовтня 2013 року, № 8-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-13#n30> (дата звернення 17 липня 2019 р.).
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Дзьоби Юрія Володимировича щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 233 Кодексу законів про працю України від 15 жовтня 2013 року, № 9-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-13#n38> (дата звернення 17 липня 2019 р.).

9. Трудове право України : академічний курс: Підручник / А. Ю. Бабаскін та ін.; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : А.С.К., 2004. 607 с.
10. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
11. Трудове право України: навч. посіб. / Костюченко О. Є.; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДВС України, 2018. 318 с.
12. Трудове законодавство України і Європейська соціальна хартія (переглянута): питання адаптації. К.: Знання, 2005. 276 с.
13. Ярошенко О. М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: монографія. Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 456 с.

Тема 3. Міжнародно-правове регулювання праці

1. Значення міжнародно-правового регулювання праці. Поняття міжнародного трудового права.
2. Всесвітні (універсальні) міжнародні стандарти праці.
3. Двосторонні міждержавні угоди щодо регулювання відносин у галузі праці.
4. Міжнародна організація праці: історія створення, повноваження, члени.
5. Організаційна структура МОП.
6. Конвенції, рекомендації Міжнародної організації праці.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Розкрийте зміст понять: «міжнародне трудове право», «міжнародні стандарти праці».
2. Складіть блок-схему всесвітніх (універсальних) міжнародних стандартів праці.
3. Складіть блок-схему повноважень МОП.
4. Опишіть організаційну структуру МОП.
5. Випишіть 15 Конвенцій МОП, ратифікованих Україною та 5 конвенцій МОП, які не ратифікованих нашою державою.
6. Проаналізуйте текст Конвенції МОП (на вибір студента) та выпишіть основні положення.
7. Проаналізуйте текст Європейської соціальної хартії та выпишіть основні положення.

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.
3. Про мінімальний вік для прийняття на роботу: Конвенція МОП, 1973 р. (ратифікована 7 березня 1979 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054 (дата звернення 09 липня 2019 р.)

4. Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця: Конвенція МОП № 158, 1982 (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005 (дата звернення 13 липня 2019 р.)
5. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП № 29, 1930 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
6. Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_003 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
7. Про захист заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
8. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
9. Трудове право України : академічний курс: Підручник / А. Ю. Бабаскін та ін.; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : А.С.К., 2004. 607 с.
10. Трудове законодавство України і Європейська соціальна хартія (переглянута): питання адаптації. К.: Знання, 2005. 276 с.
11. Трудове право України : навч. посіб. / В. О. Кучер та ін. ; за заг. ред. В. О. Кучера ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 563 с.
12. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.

Тема 4. Трудові правовідносини та їх суб'єкти

1. Поняття та система правовідносин у трудовому праві.
2. Трудова правосуб'єктність та її особливості.
3. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
4. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин. Основні права та обов'язки роботодавця.
5. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.
6. Порядок утворення, легалізації та припинення діяльності профспілок.
7. Права, гарантії та обов'язки профспілок. Повноваження виборного органу первинної профспілкової організації на підприємстві.
8. Гарантії діяльності профспілок.
9. Право роботодавців на об'єднання: міжнародні юридичні стандарти й зарубіжний досвід.
10. Правовий статус організацій роботодавців та їх об'єднань, порядок їх створення та припинення діяльності.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Розкрийте зміст понять: «трудові правовідносини», «суб'єкт трудових правовідносин», «об'єкт трудових правовідносин», «трудова правосуб'єктність», «право на об'єднання», «професійна спілка», «організація роботодавців».

2. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків працівника і роботодавця як суб'єктів трудових правовідносин
3. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків працівника за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
4. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків роботодавця за законодавством України та ЄС(держава на вибір студента).
5. Порівняйте права та обов'язки роботодавця-фізичної особи за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
6. Порівняйте порядок утворення профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
7. Складіть порівняльну таблицю підстав припинення діяльності профспілок за законодавством України та країн ЄС.
8. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
9. Порівняйте гарантії діяльності профспілок за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
10. Порівняйте порядок утворення організацій роботодавців за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
11. Складіть порівняльну таблицю підстав припинення діяльності організацій роботодавців за законодавством України та країн ЄС.
12. Складіть порівняльну таблицю прав та обов'язків організацій роботодавців за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
13. Порівняйте повноваження роботодавців та їх організацій і об'єднань у колективно-договірному регулюванні трудових відносин за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
14. Задача.

Олексій пропрацював на підприємстві «Карпати» інженером 20 років, і був обурений тим, що його звільняють з роботи через досягнення пенсійного віку. Керівництво обґрунтувало це тим, що в них іде скорочення робочих місць, тому керівництво вирішило працівників, які досягли пенсійного віку скоротити. *Назвіть суб'єктів, об'єкт та зміст правовідносин, що виникли? Чи має можливість Олексій оскаржити рішення керівництва підприємства «Карпати»?*

15. Задача:

Працівники горілкового заводу вирішили об'єднатись та створити профспілку. Для цього у них не було ні коштів, ні приміщення. За допомогою вони звернулись до керівництва заводу і вимагали, щоб їм надали приміщення в хорошому стані та забезпечили всім необхідним для роботи профспілки. Директор погодився, але з вимогою, що половину складу профспілки будуть ті, кого він сам обере. *Чи правомірні вимоги директора. Яка процедура створення профспілки?*

16. Задача:

В кафе «Фламінго» сталася пожежа. Пожарникам вдалось її загасити, але в результаті загинула офіціантка. Директор кафе «Фламінго» Павло Іванович вирішив дізнатись причину пожежі, і повідомив комісію з питань охорони праці, що їм в розслідуванні буде допомагати виборний орган профспілки, до якої входять його працівники з кафе «Фламінго». *Які повноваження та обов'язки має виборний орган профспілки?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
3. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 р. Урядовий кур'єр. 2012. № 151.
4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. ст.397.
5. Венедіктов С. В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. К. : Алерта, 2012. 367 с.
6. Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудова відносин в Україні: монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 337 с.
7. Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудова діяльності державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України : навч. посіб. Х. : ФІНН, 2010. 672 с.
8. Жернаков В. В. До питання про правове розуміння праці та трудових відносин. Держава і право. Випуск 34. К., 2006. С. 307-311.
9. Заржицький О. Склад трудових процесуальних правовідносин. Право України. – 2007. № 8. С. 54-57.
10. Костюк В. Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики : монографія. К. : Видавець Карпенко В. М., 2012. 464 с.
11. Лазор В. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права і сторона трудових спорів. Право України. 2003. № 10. С. 100 - 103.
12. Мельник К. Ю. Трудові правовідносини службовців правоохоронних органів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. О., 2011. 34 с.
13. Пилипенко П. Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин. К.: Знання, КОО, 2003. 146 с.
14. Роїна О. М. Трудові правовідносини: практичний посібник. К.: КНТ, 2005. 348 с.
15. Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект : монографія. Х. : ФІНН, 2011. 335 с.
16. Соловйова Л. Роботодавець: термінологічні та правові аспекти. Право України. 2002. № 3. С. 76 – 81.
17. Хуторян Н. М. Проблеми визначення поняття «роботодавець» за законодавством України. Держава і право. Випуск 31. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. С. 207-215.
18. Шамшина І. І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин : монографія. Луганськ : Література, 2010. 448 с.
19. Щербань В. А. Функції професійних спілок у сучасних умовах. Адвокат. 2004. № 7. С. 22-25.

Тема 5. Забезпечення зайнятості та працевлаштування

1. Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення.
2. Державні гарантії у сфері зайнятості.
3. Правове та фінансове забезпечення зайнятості населення.
4. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус.

5. Державна служба зайнятості та її повноваження.
6. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.

Завдання для самостійної роботи студента:

1. Розкрийте зміст понять: «зайнятість населення» «категорії зайнятого населення», «безробітний».
2. Складіть блок-схему основних державних гарантій у сфері зайнятості.
3. Проаналізуйте правове та фінансове забезпечення зайнятості населення в Україні та ЄС (держава на вибір студента).
4. Складіть порівняльну таблицю державної реєстрації безробітних громадян в Україні та ЄС (держава на вибір студента).
5. Складіть порівняльну таблицю правового статусу безробітних в Україні та ЄС (держава на вибір студента).
6. Порівняйте правовий статус державних служб зайнятості в Україні та зарубіжних країнах (за вибором студента).
7. Порівняйте особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій в Україні та зарубіжних країнах (за вибором студента).
8. Задача.

Микуляк хотів влаштуватись на роботу і звернувся за допомогою до центру зайнятості. Не дочекавшись результату, уже наступного дня Микуляк почав самотужки шукати роботу, і через тиждень знайшов роботу у магазині «Вопак» на посаду продавець-консультант. Через 2 дні йому зателефонували з центру зайнятості та запропонували таку ж саму роботу в тому ж магазині та на ту ж посаду. *Дайте правову оцінку даній ситуації? Як повинна проходити процедура працевлаштування?*

9. Задача.

Ігнатюк був підприємцем, але останнім часом не отримував прибутку, тому він вирішив звернутись до служби зайнятості з вимогою допомогти знайти йому роботу. Йому було відмовлено, так як в центрі зайнятості зауважили, що поки він є підприємцем, то відноситься до категорії зайнятого населення. *Чи правомірні дії служби зайнятості? Та як діяти Ігнатюку?*

10. Задача.

Сім'я Кушнір переселилась до Києва внаслідок проведення АТО на території Луганщини, та звернулась до служби зайнятості за допомогою знайти роботу. Там їм надали перелік документів, які їм необхідно було зібрати для того, щоб стати на облік до центру зайнятості. Але з перерахованих документів у них були лише паспорти, бо всі інші документи були втрачені, а на їх відновлення потрібно було більше місяця. *Вкажіть, які документи потрібно надати до служби зайнятості для працевлаштування ВПО? Чи обов'язкова трудова книжка для ВПО при взяті на облік?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Про безробіття: Конвенція МОП № 2, 1919 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143(дата звернення 09 липня 2019 р.)

3. Про політику в галузі зайнятості: Конвенція МОП № 122, 1964р. (ратифікована 29 травня 1968 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_062 (дата звернення 10 липня 2019 р.)
4. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 22. ст. 171.
6. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. ст. 243.
7. Лавріненко О. В. Механізм правового регулювання відносин із добору кадрів: проблеми становлення трудового законодавства України та шляхи вдосконалення його понятійного апарату : монографія. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 166 с.
8. Соціально-трудові відносини зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук А. М. Колота, І. Ф. Гнибіденка ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2015. 295 с.
9. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
10. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с.
11. Трудове право в державах Європи : підручник / С. В. Венедіктов, Г. О. Спіцина. Київ : Ніка-Центр, 2017. 183 с.

Тема 6. Колективні договори і угоди

1. Поняття колективного договору (угоди). Значення колективних договорів у регулюванні трудових відносин.
2. Сторони колективного договору.
3. Зміст колективного договору.
4. Колективні переговори з укладення та підписання колективних договорів і угод.
5. Форма та порядок укладення колективного трудового договору.
6. Відповідальність сторін.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте значення термінів „трудовий колектив” та „колективний договір”.
2. Випишіть міжнародно-правові норми, що регулюють укладення колективних договорів.
3. Хто може бути стороною колективного договору?
4. Опишіть етапи колективних переговорів та порядку укладення колективних договорів.
5. У якій формі укладається колективний договір?
6. На який строк може бути укладено колективний договір?
7. Складіть порівняльну таблицю відповідальності за порушення колективних договорів за законодавством України та країни ЄС (за вибором студента).
8. Складіть проект колективного трудового договору.

9. Задача:

Через відсутність на малому підприємстві профспілкової організації його директор відмовився вести колективні переговори з представниками, обраними трудовим колективом, і укласти колективний договір. Представники трудового колективу звернулись до прокурора міста Ужгорода з клопотанням усунути порушення закону і зобов'язати директора вступити в переговори з укладення колективного договору. *Які дії повинен вчинити прокурор?*

10. Задача:

На думку голови кооперативу «КАРПАТИ», загальні збори повинні обговорити проект колективного договору і обрати представника від трудового колективу, який повинен підписати колективний договір. *Чи відповідає позиція директора кооперативу законодавству України? Як повинно бути вирішено питання про укладення колективного договору?*

11. Задача:

На державному підприємстві уклали колективний договір з виборним органом первинної профспілкової організації. У договорі були визначені: сторони договору, режим роботи, тривалість робочого часу, часу відпочинку, нормування і оплата праці, строк дії договору на 5 років. *Чи буде чинним даний колективний трудовий договір, який зміст та строк визначаються для колективного договору?*

12. Задача:

На підприємстві було 3 первинних профспілкових організацій, вони об'єдналися і вирішили укласти з підприємством колективний договір. Перед укладенням було проведено попередні колективні переговори з представниками підприємства. Між собою профспілки вирішили, хто буде входити до представництва профспілок, та одна з профспілок не погоджувалась, так як вважала, що не було дотримано пропорційного представництва профспілок та не погоджувалась з розділом режиму роботи та відпочинку, і відмовилась від укладання колективного договору. Та представники підприємства все одно в результаті уклали колективний трудовий договір з двома первинними профспілковими організаціями. *Чи буде чинним такий колективний договір? Та які наслідки будуть для профспілкової організації яка відмовилась від укладання колективного договору?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одісей», 2006. 48 с.
2. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006 (дата звернення 12 липня 2019 р.)
3. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
4. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. ст. 361.
5. Бойко М. Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник. К.: Олан, 2006. 381 с.
6. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.

7. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
8. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с.
9. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
10. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Юридична література, 2001. 328 с.
11. Яремчук О. Проблеми дефініції трудового колективу напередодні прийняття нового Кодексу про працю України. *Право України*. 2003. № 12. С. 103-106.

Тема 7. Трудовий договір

1. Трудовий договір: поняття, види та значення.
2. Сторони трудового договору.
3. Зміст трудового договору, його істотні умови.
4. Гарантії і обмеження прав особи при укладенні трудового договору.
5. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору.
6. Зміна умов трудового договору.
7. Поняття переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце.
8. Припинення трудового договору: поняття та класифікація підстав.
9. Розірвання трудового договору та оформлення звільнення працівника.
10. Трудові книжки: порядок ведення, зберігання та видачі при звільненні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст понять: «трудовий договір», «контракт», «істотні умови трудового договору», «переміщення», «переведення».
2. Складіть порівняльну таблицю видів трудових договорів.
3. Випишіть нормативно-правові акти України та однієї із зарубіжних країн (за вибором студента), які дозволяють укладення контракту.
4. Напишіть блок–схему істотних умов трудового договору.
5. Складіть порівняльну таблицю переведення та переміщення.
6. Випишіть 10 прикладів встановлення в законодавстві зарубіжних країн строку випробування при прийнятті на роботу.
7. Складіть порівняльну таблицю підстав та правових наслідків припинення трудового договору.
8. Підготуйте проект трудового договору або контракту.
9. Задача:

ТОВ «Карпати» здійснює підприємницьку діяльність в Ужгородському районі та оголосило конкурс на заміщення вакантної посади інженера. На конкурс документи подали громадянин України Петренко А., громадянин Угорщини Орбан П., громадянин Словаччини Сливак А. За результати тестового відбору трудовий договір було укладено з громадянином Угорщини Орбаном П. *Громадянин України Петренко А. вважає, що були допущені порушення при відборі кандидатів і на*

роботу мали взяти його. Петренко А. звернувся до суду. Яке рішення повинен прийняти суд?

10. Задача:

При працевлаштуванні Н. на роботу до кондитерського цеху керівництво встановило випробовування в 1 місяць. Після того, як Н. пропрацювавши там майже 2 місяці, вона була впевнена, що прийнята на роботу. Та директор повідомив, що не приймає її на роботу та не підписує з нею трудового договору. *Який встановлений порядок випробовування при прийнятті на роботу? Та чи правомірно діє керівництво кондитерського цеху?*

11. Задача:

При укладенні трудового договору з Івасюк директор туристичної фірми вимагав від неї наступні документи: паспорт, трудову книжку, довідку про склад сім'ї, диплом про закінчення вищого навчального закладу, відомості про реєстрацію місця проживання, медичну довідку про стан її здоров'я та характеристику з попереднього місця роботи. Івасюк принесла всі документи, які вимагав директор туристичної фірми, та через деякий час їй повідомили, що вони відмовляють їй у прийнятті на роботу, вказавши на те, що вони не знали, що тут працює її чоловік. *Вкажіть які документи потрібно при влаштуванні на роботу? Та чи мали право відмовити Івасюк в прийнятті на роботу, через те, що там працював її чоловік?*

12. Задача:

Т. після закінчення університету, одразу ж знайшов роботу на фармацевтичному складі, хоча це не була робота за його фахом, хлопець вирішив попрацювати деякий час. Тому він уклав трудовий договір строком на 1 рік. Через тиждень роботи йому повідомили, що його переведуть на інший склад фармацевтичної фірми, так як тут з'явився новий працівник. Т. був проти і вимагав розірванню трудового договору достроково, зазначивши, що нове місце роботи дуже далеко від його місця проживання. *Дайте правову оцінку даній ситуації? Чи буде відмова від переведення підставою для дострокового припинення трудового договору?*

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") від 9 липня 1998 року N 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98> (дата звернення 17 липня 2019 р.)
3. Про трудові книжки працівників: Постанова КМУ від 27 квітня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-93-%D0%BF>(дата звернення 15 липня 2019 р.)
4. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: Постанова КМУ від 3 квітня 1993 р. № 245. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/245-93-%D0%BF>(дата звернення 15 липня 2019 р.)
5. Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України: наказ

- Міністерства освіти України № 455 від 20.12.93. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-94>(дата звернення 15 липня 2019 р.)
6. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах, організаціях: наказ Мінпраці, Мін'юсту України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93> (дата звернення 15 липня 2019 р.)
  7. Гевел О. Трудова функція та порядок її визначення. *Право України*. 2002. № 4. С.89 - 93.
  8. Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудової діяльності державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України : навч. посіб. Х. : ФІНН, 2010. 672 с.
  9. Лавріненко О.В. Поняття та ознаки сумісництва за трудовим правом: теоретичні аспекти питання. *Економіка, фінанси, право*. 2005. № 5. С. 28-35.
  10. Лавріненко О. В. Особливості реалізації та захисту конституційних трудових прав найманих працівників (інституціональний, онтологічний та аксіологічний аспекти): монографія. Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. 144 с.
  11. Лазор В. Юридична природа трудового договору в ринкових умовах. *Право України*. 2000. № 1. С. 64 - 66.
  12. Рогач О. Я., Менджул М. В. Припинення трудових відносин з ініціативи працівника-внутрішньо переміщеної особи та роботодавця. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 184 - 190.
  13. Рогач О. Я., Менджул М. В. Припинення трудового договору в умовах окупації Криму та проведення антитерористичної операції в Україні. Проблеми захисту прав і свобод вимушених переселенців, а також інтересів громадян або держави на тимчасово окупованих територіях та в районах проведення антитерористичної операції: матеріали міжнародного круглого столу (27 жовтня 2016 року). К.: Національна академія прокуратури України, 2016. С. 66 -70.
  14. Паламарчук В. Контракт як форма реалізації громадянами права на зайнятість. *Право України*. 2003. № 8. С. 104-106.
  15. Томашевский К. Л. Трудовой договор в законодательстве стран Западной Европы: сравнительно-правовой аспект. *Государство и право*. 2005. № 6. С. 97 - 101.
  16. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
  17. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
  18. Трудові договірні відносини : навч. посіб. / Н. М. Самолюк, Г. М. Юрчик ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2018. 341 с.
  19. Чумак О. О. Припинення трудових правовідносин не за ініціативою сторін трудового договору : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. К., 2011. 16 с.

Тема 8. Робочий час

1. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
2. Міжнародні стандарти у сфері регулювання робочого часу.
3. Види робочого часу та його нормування.

4. Режим робочого часу та його види.
5. Облік робочого часу: поняття та види.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів «робочий час», «режим робочого часу», «нормування робочого часу».
2. Проаналізуйте правове регулювання робочого часу в нормативних актах МОП та ООН.
3. Складіть порівняльну таблицю видів робочого часу.
4. Продовжіть: «Надурочні роботи – це ...»
5. Складіть порівняльну таблицю режимів робочого часу.
6. Продовжіть: «Облік робочого часу – це ...»
7. Порівняйте порядок здійснення обліку робочого часу за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
8. Задача:

Анна працювала на картонній фабриці, після того як вона завагітніла, їй було запропоновано перевестись на неповний робочий день. Та вона відмовилась, так як заробітна плата була б меншою, але водночас їй уже було важко тут працювати і вона постійно скаржилась. Тоді керівництво не запитавши Анну, перевели її на неповний робочий день. *Чи правильні були дії керівництва картонної фабрики? Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.*

9. Задача:

Швейна фабрика довгий час не працювала у зв'язку з відсутністю замовлень. Після отримання великого замовлення, власники збільшили тривалість робочого дня на 2 години при шестиденному робочому тижні. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні дії керівництва швейної фабрики?*

10. Задача:

Стас після закінчення школи влаштувався помічником до столярного цеху. Проте його не влаштовувала заробітна плата, тому він попросив керівництво дати йому надурочні роботи. Та директор завжди відмовляв йому, спираючись на те, що не має права, оскільки Стас був неповнолітнім. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правильно діяв директор?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.
3. Конвенція про обмеження тривалості робочого часу на промислових підприємствах до 8 годин на день та 48 годин на тиждень від 29.10.1919 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_155(дата звернення 15 липня 2019 р.)
4. Конвенція Міжнародної організації праці N 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті від 27.06.1979 № 153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/993_025(дата звернення 15 липня 2019 р.)

5. Конвенція про роботу на умовах неповного робочого часу від 24.06.1994 № 175. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_040(дата звернення 15 липня 2019 р.)
6. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
7. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: Постанова КМУ від 3 квітня 1993 р. № 245. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/245-93-%D0%BF>(дата звернення 15 липня 2019 р.)
8. Бойко М. Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник. К.: Олан, 2006. 381 с.
9. Трудове право України : академічний курс: Підручник / А. Ю. Бабаскін та ін.; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : А.С.К., 2004. 607 с.
10. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с.
11. Трудове право України : навч. посіб. / В. О. Кучер та ін. ; за заг. ред. В. О. Кучера ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 563 с.
12. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.

Тема 9. Час відпочинку

1. Поняття та види часу відпочинку.
2. Міжнародні стандарти у сфері регулювання часу відпочинку.
3. Святкові і неробочі дні.
4. Відпустки, їх види та порядок надання.
5. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням.
6. Творчі відпустки.
7. Соціальні відпустки.
8. Відпустка без збереження заробітної плати.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів «час відпочинку», «відпустка».
2. Проаналізуйте правове регулювання часу відпочинку в нормативних актах МОП та ООН.
3. Проаналізуйте, які є святкові і неробочі дні за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
4. Складіть порівняльну таблицю видів відпусток в Україні та країнах ЄС (держава на вибір студента).
5. Складіть порівняльну таблицю порядку надання відпусток за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
6. Порівняйте, на який час надаються відпустки у зв'язку з навчанням за законодавством України та ЄС(держава на вибір студента).

7. Порівняйте, на яких підставах надаються відпустки без збереження заробітної плати за законодавством України та ЄС(держава на вибір студента).
8. Порівняйте, який термін відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).

9. Задача:

Іванов А. (17 років) працює з 1 січня 2019 р. на Поштамті м. Ужгорода. 20 квітня він подав заяву про надання йому щорічної відпустки з 1 травня 2019 р. Роботодавець відмовив у наданні йому відпустки мотивуючи це тим, що існує графік відпусток і він зможе отримати відпустку не раніше серпня. Крім того, ще не настав шестимісячний термін його безперервної роботи в даній організації. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірна відмова у наданні відпустки?*

10. Задача:

Грицак працював у магазині «Нова лінія» консультантом, і за 2 місяці до Різдва повідомив керівництво, що він віросповідує іншу релігію (не православну) та попросив замінити вихідний з 7 січня 2019 р на 17 грудня 2018 р. Керівництво погодилось замінити вихідний день, але так як 7 січня ніхто з колективу не виходив на роботу, йому запропонували взяти цей день вихідний за власний рахунок. *Проаналізуйте ситуацію. Які в Україні святкові та неробочі дні?*

11. Задача:

Галина Петрівна працювала бухгалтером на підприємстві «Мараморош» уже 5 років, і подала заяву на щорічну відпустку 15 червня на 10 днів з 20 липня по 30 липня. Керівництво відмовило надати відпустку, так як на той період уже мали відпустку 2 працівників з бухгалтерського відділу. Та Галина заявила, що так як вона мати одиночка та має 2 неповнолітніх дітей то відповідно до закону України «Про відпустку» їй має надаватись щорічна відпустка в зручний для неї час. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні вимоги Галини? Які види відпусток ви знаєте?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.
3. Про оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 132, 1970 р., (переглянута у 1990 р.) (ратифікована 29 травня 2001 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022 (дата звернення 11 липня 2019 р.)
4. Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_003 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
5. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
6. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. ст. 4.
7. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>(дата звернення 16 липня 2019 р.)
8. Бойко М. Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник. К.: Олан, 2006. 381 с.
9. Гаращенко Л. П. Правове регулювання відпусток за законодавством України. К.: Павлім, 2003. 172 с.

10. Ситницька О. А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України : монографія. Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2010. 167 с.
11. Трудове право України. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2014. 349 с.
12. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
13. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
14. Трудове право в державах Європи : підручник / С. В. Венедіктов, Г. О. Спіцина. Київ : Ніка-Центр, 2017. 183 с.
15. Хуторян Н. Удосконалення порядку надання відпусток у проекті Трудового кодексу України. *Юридична Україна*. 2006. № 1 (37). С. 44-48.

Тема 10. Оплата праці

1. Право працівника на оплату праці та його захист.
2. Поняття оплати праці та її структура.
3. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні.
4. Основна заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
5. Державне та договірне регулювання оплати праці.
6. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення.
7. Порядок встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «оплата праці», «основна заробітна плата», «компенсаційні виплати», «мінімальна заробітна плата».
2. Складіть блок-схему структури оплати праці.
3. Складіть порівняльну таблицю основної заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
4. Порівняйте державне та договірне регулювання оплати праці за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
5. Проаналізуйте, що враховується при визначенні розміру мінімальної заробітної плати в Україні.
6. Порівняйте розміри мінімальної заробітної плати в Україні та зарубіжних країнах (за вибором студента).
7. Складіть порівняльну таблицю порядку встановлення і застосування різних форм матеріального стимулювання праці в Україні та ЄС (держава на вибір студента).

8. Задача:

Керівництво ТОВ «Електро» повідомило працівників, що з наступного місяця у всіх працюючих заробітна плата буде знижена до мінімальної у зв'язку з тим, що підприємство на межі банкрутства. Працівники були обурені таким рішенням та звернулися до суду. *Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.*

9. Задача:

Панасенко працював консультантом у магазині «Електоролюкс», і коли його колега по роботі був у відпустці, то він працював один у відділі. В кінці місяця Панасенко попросив у директора доплату за суміщенням посад. Директор погодився на доплату, але пропорційно того часу (10 днів), який Панасенко працював сам без напарника. *Проаналізуйте ситуацію.*

10. Задача:

Оксана Петрівна влаштувалась 21 березня 2019 року на ТОВ прибиральницею на 0,5 ставки та отримувала кожного місяця 1680 грн, її подруга також працювала прибиральницею в державній установі на 0,5 ставки та отримувала 2086,50 грн. Коли Оксана Петрівна поцікавилась у директора, чому така різниця між її заробітною платою та її подруги, їй сказали, що якщо її не влаштовує заробітна плата, то вона може писати заяву на звільнення. *Проаналізуйте ситуацію. Яка на даний час мінімальна заробітна плата? Як потрібно діяти Оксані Петрівні?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності: Конвенція МОП № 100, 1951 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002 (дата звернення 09 липня 2019 р.)
3. Про захист заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
4. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
5. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
6. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. ст. 121.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Присяжнюк Людмили Михайлівни щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 233 Кодексу законів про працю України, статей 1, 12 Закону України "Про оплату праці" від 15 жовтня 2013 року, № 8-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-13#n30> (дата звернення 17 липня 2019 р.)
8. Бойко М. Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник. К.: Олан, 2006. 381 с.
9. Вознюк В. Конституційні гарантії права людини на своєчасне одержання винагороди за працю. *Вісник КСУ*. 2002. № 5. С. 80-84.
10. Лаптій І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології. *Право України*. 2005. № 7. С. 81-84.
11. Лаптій І. Оплата праці як соціально-економічна та правова категорія. *Право України*. 2005. № 1. С. 106-109.

12. Трудове право України : академічний курс: Підручник / А. Ю. Бабаскін та ін.; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : А.С.К., 2004. 607 с.
13. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипка та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
14. Трудове право України. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2014. 349 с.
15. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
16. Трудове право України: навч. посіб. / Костюченко О. Є.; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДВС України, 2018. 318 с.

Тема 11. Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність у трудовому праві

1. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
2. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях.
3. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни.
4. Поняття дисциплінарної відповідальності у трудовому праві.
5. Дисциплінарні стягнення: поняття, види.
6. Порядок застосування дисциплінарних стягнень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «трудова дисципліна», «внутрішній трудовий розпорядок», «дисциплінарна відповідальність», «дисциплінарне стягнення».
2. Складіть блок-схему методів забезпечення трудової дисципліни.
3. Порівняйте внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
4. Складіть порівняльну таблицю видів юридичної відповідальності за порушення трудової дисципліни.
5. Порівняйте види дисциплінарних стягнень за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
6. Порівняйте порядок застосування дисциплінарних стягнень за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
7. Проаналізуйте процес оскарження та зняття дисциплінарного стягнення (на прикладі однієї з країн ЄС)
8. Задача:

Гопанчук було звільнено за систематичне порушення трудової дисципліни, оскільки протягом п'яти днів була відсутня на робочому місці. Коли працівниця вийшла на роботу, то пояснила начальнику відділу кадрів, що погано себе почувала, що готові підтвердити сусіди Марчук та Попова. Директор попросив лікарняний лист і за його відсутності визнав причини невиходу на роботу неповажними.

Гопанчук звернулась до суду із оскарженням свого звільнення. *Яке рішення має прийняти суд?*

9. Задача:

Матчук Ольга працює на ТОВ «Зірка» на посаді завідувача відділу по продажу будматеріалів та відповідальна за роботу свого відділу. У суботу знаючи, що директора нема, Ольга з обіду пішла додому. Коли їй зателефонували з ТОВ працівники з проханням приїхати тому, що вони не можуть розібратись з клієнтами і потрібна їй допомога, вона відмовилась і сказала, щоб почекали до понеділка. Дізнавшись про цей випадок директор звільнив Матчук Ольгу. Вона подала позов до суду з вимогою поновлення на роботу, мотивуючи це тим, що як перше порушення могло обійтись доганою та накладенням штрафу. *Проаналізуйте ситуацію. Яке рішення має винести суд?*

10. Задача:

Наталія Миколаївна працювала медсестрою в терапевтичному відділенні лікарні, і була повідомлена, що в середу будуть проведені збори трудового колективу, та вона, без пояснень не з'явилась на збори трудового колективу, через це завідувач Антон Миколаєвич виніс догану Наталії Миколаївні. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірно накладено дисциплінарне стягнення?*

Рекомендована література

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
3. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 60. ст. 43.
4. Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту, затверджене постановою Кабінету Міністрів України 26 січня 1993 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-93-%D0%BF> (дата звернення 15 липня 2019 р.)
5. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>(дата звернення 16 липня 2019 р.)
6. Кожушко С. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин. *Право України*. 2005. № 9. С. 89 - 91.
7. Скобелкин В. Н. Дисциплинарная и материальная ответственность рабочих и служащих. Воронеж, 1990. 223 с.
8. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
9. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипка та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
10. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Кієво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
11. Угрюмова Г. Дисципліна праці: розвиток та удосконалення інституту. *Право України*. 2006. № 1. С. 40-43.

Тема 12. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

1. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
2. Підстави та умови матеріальної відповідальності.
3. Види матеріальної відповідальності сторін.
4. Порядок притягнення працівників до матеріальної відповідальності.
5. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівнику.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів «матеріальна відповідальність» та «підстави матеріальної відповідальності».
2. Порівняйте матеріальну відповідальність сторін трудового договору та цивільно-правову відповідальність.
3. Складіть порівняльну таблицю підстав матеріальної відповідальності за законодавством України та країн ЄС (держава на вибір студента).
4. Складіть порівняльну таблицю умов матеріальної відповідальності за законодавством України та країн ЄС (держава на вибір студента).
5. Складіть порівняльну таблицю видів матеріальної відповідальності за законодавством України та зарубіжної держави (за вибором студента).
6. Дослідіть особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівнику (на прикладі однієї із зарубіжних країн).
7. Задача:

Олеся та Надія були прийняті на роботу продавцями до продуктового магазину, з ними був укладений трудовий договір. Через місяць директор магазину вирішив зробити ревізію. Після перевірки виявилось, що в касі було 5 тисяч гривень недостачі. Надія та Олеся стверджували, що вони нічого не брали і платити нічого не будуть. *Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.*

8. Задача:

Аліна працювала у квітковому магазині «Лілея» та за трудовим договором несла повну матеріальну відповідальність. Оскільки, на її думку, квітам потрібно було інше приміщення з кондиціонерами та холодильниками, і так як майже всі квіти в'яли протягом тижня, а мали витримувати до 3 тижнів, керівництво нічого не робило, Аліна вирішила самотужки методами, які вона знала врятувати квіти (добавляла у воду цукор, обрізала кінцівки більше ніж потрібно), але вся партія все одно зів'яла. *Проаналізуйте ситуацію. Хто буде нести матеріальну відповідальність за втрачені квіти?*

Рекомендована література:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
3. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92> (дата звернення 16 липня 2019 р.)

4. Венедиктов В. С. Теоретические проблемы юридической ответственности в трудовом праве. Х.: Консум, 1995. 136 с.
5. Панасюк О. Правове регулювання застосування штрафів до працівників. *Право України*. 2006. № 8. С. 44-47.
6. Скобелкин В. Н. Дисциплинарная и материальная ответственность рабочих и служащих. Воронеж, 1990. 223 с.
7. Трудове право України : академічний курс: Підручник / А. Ю. Бабаскін та ін.; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : А.С.К., 2004. 607 с.
8. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипка та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
9. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
10. Хуторян Н. М. Проблеми правової природи і галузевої належності матеріальної відповідальності в трудових відносинах. *Держава і право*. Випуск 17. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. С. 297-306.
11. Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин: монографія. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 264 с.

Тема 13. Правове забезпечення охорони праці та здоров'я працівників на виробництві

1. Зміст охорони праці як інституту трудового права.
2. Основні напрями державної політики у сфері охорони праці.
3. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві.
4. Організація охорони праці працівників на підприємстві.
5. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах.
6. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
7. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
8. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «охорона праці», «нещасний випадок на виробництві» та «професійне захворювання».
2. Складіть блок-схему основних напрямів державної політики у сфері охорони праці.
3. Порівняйте гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
4. Проаналізуйте порядок організації охорони праці працівників на підприємстві.
5. Порівняйте спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах за законодавством України та ЄС (державна на вибір студента).

6. Порівняйте, які заходи запроваджуються для охорони здоров'я жінок за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
7. Порівняйте, які заходи запроваджуються для охорони здоров'я неповнолітніх осіб за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
8. Порівняйте, які заходи запроваджуються для охорони здоров'я осіб зі зниженою працездатністю за законодавством України та зарубіжних країн (за вибором студента).
9. Складіть порівняльну таблицю порядку соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання в Україні та ЄС (держава на вибір студента).
10. Складіть порівняльну таблицю порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом за законодавством України та ЄС (держава на вибір студента).
11. Задача:
Фірцак працював вантажником на одному підприємстві та останнім часом погано себе почував, часто хворів, тому попросив директора перевести його на деякий час на легшу роботу. Директор пояснив, що на даний час в них немає місць з легшою роботою, запропонував йому взяти лікарняний за власний рахунок, а за цей час пошукати на підприємстві йому легшу роботу. *Проаналізуйте ситуацію.*

12. Задача:

Митрюк Володимир працював будівельником на фірмі «Будмайстер» за трудовим договором строком 1 рік. Напередодні закінчення договору з ним стався нещасний випадок. Він зірвався з будинку і впав, після чого був дуже травмований і пролежав в лікарні 2 місяці. Після виписки з лікарні Володимир з усіма чеками за лікування пішов до директора фірми «Будмайстер» з вимогою оплатити їх. Директор йому відмовив, бо Володимир не дотримувався техніки безпеки, був без каски, та не прикріпився до троса, тим самим він поклав у небезпечне становище і інших працівників. І за час лікування в лікарні їх трудовий договір закінчився. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірно діяв директор фірми «Будмайстер»? Яка відповідальність працівників за порушення техніки безпеки?*

Рекомендована література

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Про мінімальний вік допуску на підземні роботи в шахтах і рудниках: Конвенція МОП № 123, 1965 р. (ратифікована 4 лютого 1970 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_061 (дата звернення 11 липня 2019 р.)
3. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
4. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. ст. 668.
5. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипка та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
6. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с.
7. Трудове право України : навч. посіб. / В. О. Кучер та ін. ; за заг. ред. В. О. Кучера ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 563 с.
8. Трудове право України : навч. посіб. / О. І. Кисельова, Т. А. Кобзева ; Сум. держ. ун-т. Суми : Сум. держ. ун-т, 2017. 308 с.

9. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
10. Трудове право України : практикум / Можайкіна О. С. 2-ге вид., перероб. і допов. Луцьк : Годяк Ж. В. : Волиньполіграф™, 2017. 385 с.
11. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.

Тема 14. Індивідуальні трудові спори

1. Поняття та види трудових спорів (конфліктів).
2. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
3. Порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС).
4. Судовий порядок розгляду трудових спорів.
5. Позовна давність у трудовому праві.
6. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.
7. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «трудовий спір», «індивідуальний трудовий спір», «комісія з трудових спорів».
2. Складіть порівняльну таблицю видів трудових спорів (конфліктів).
3. Проаналізуйте причини виникнення трудових спорів (конфліктів).
4. Складіть блок-схему способів вирішення трудових спорів (конфліктів).
5. Дослідіть порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС).
6. Складіть порівняльну таблицю судового порядку розгляду трудових спорів за законодавством України та зарубіжної країни (за вибором студента).
7. Порівняйте порядок поновлення працівника на роботі та оплати вимушеного прогулу за законодавством України та країн ЄС.
8. Складіть порівняльну таблицю повноважень спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.
9. Порівняйте строки позовної давності у трудових спорах за законодавством України та ЄС.
10. Задача:

Андрій Юрійович звернувся до комісії по трудовим спорам зі скаргою до ПАТ «Пролісок» з вимогою виплатити йому заробітну плату за останні 3 місяці. Скаргу обґрунтував тим, що директор ПАТ «Пролісок» постійно обіцяв, що виплатить заробітну плату та премії, проте за останні 3 місяці були лише обіцянки і жодних виплат. Так як Андрій Юрійович захворів і не міг з'явитись на розгляд, то комісія по трудовим спорам прийняла рішення без його присутності, і задовольнила його вимогу про виплати йому заробітної плати за останні 3 місяці. *Проаналізуйте ситуацію. Який порядок розгляду трудового спору в комісії по трудових спорах?*

11. Задача:

На ТОВ «Рута» ходили чутки, що воно збанкрутувало. Лариса Георгіївна написала заяву на звільнення за власним бажанням 23 березня, і вирішила шукати нову роботу. Через тиждень вона дізналась, що дана інформація про банкрутство була не правдивою, тому вирішила забрати заяву про звільнення, та керівництво погодилось її залишити за умови почути причину звільнення. Та 8 квітня її викликали до відділу кадрів і видали трудову книжку із записом про звільнення та здійснили розрахунок. Лариса Георгіївна була не згідна зі звільненням і звернулася за захистом своїх прав до суду. *Проаналізуйте ситуацію. Яке рішення має прийняти суд.*

Рекомендована література

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
3. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92> (дата звернення 16 липня 2019 р.)
4. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні. К. : Товариство "Знання", КОО, 2003. 382 с.
5. Грищак С. В. Право трудових спорів : навч. посіб. Д. : НГУ, 2011. 167 с.
6. Дараганова Н.В. Трудові спори : навч. посіб. К. : Правова єдність : Алерта, 2012. 271 с.
7. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі. Луганськ : Література, 2004. 352 с.
8. Менджул М. В., Танчинець С. В. Значення міжнародного трудового права та трудової юстиції у системі захисту прав працівників : матеріали VI Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [„Закарпатські правові читання”], (м. Ужгород, 25 - 27 квітня 2014 р.) / М-во освіти і науки України, УжНУ. Ужгород, 2014. Т. 2. С. 422 - 426.
9. Скіпенко Р. Становлення трудового процесуального права як самостійної галузі українського права. *Право України*. 2007. № 7. С. 41-44.
10. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
11. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
12. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
13. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
14. Ярошенко О. Проблемні моменти законодавчого регулювання трудових спорів. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 1 (40). С. 206-214.

Тема 15. Порядок вирішення колективних трудових спорів

1. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів.
2. Органи з розгляду колективних трудових спорів.
3. Національна служба посередництва і примирення, її завдання, права і обов'язки.
4. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією і трудовим арбітражем.
5. Право на страйк та його здійснення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте визначення термінів: «трудовий спір», «колективний трудовий спір», «примирна комісія», «трудовий арбітраж», «страйк».
2. Опишіть етапи вирішення колективного трудового спору.
3. Складіть блок-схему органів з розгляду колективних трудових спорів.
4. Проаналізуйте завдання Національної служби посередництва і примирення.
5. Складіть порівняльну таблицю прав і обов'язків Національної служби посередництва і примирення.
6. Складіть порівняльну таблицю порядку вирішення колективного трудового спору примирною комісією і трудовим арбітражем.
7. Порівняйте гарантії права на страйк за законодавством України та країн ЄС.
8. Задача:

Власники магазину «Велика кишеня» знали про своє можливе банкрутство з квітня місяця, але жодного працівника не попередили. У травні, коли вже не було чим платити заробітну плату керівництво повідомило працівників, що ТОВ збанкрутувало і виплат заробітної плати не буде, і всі працівники повинні шукати собі нову роботу. Працівники були обурені, що їм лише зараз повідомляють про це. Виник колективний спір. *Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.*

9. Задача:

Керівництво телеканалу «Тиса» вирішило змінити умови колективного договору, а саме розділи щодо оплати праці та відпусток. Але працівники телеканалу були проти, так як їх зараз все влаштовувало, а як їм стало відомо, буде змінюватись графік відпусток та розмір заробітної плати. *З якого моменту виникає трудовий спір? Хто буде вирішувати даний колективний спір?*

Рекомендована література

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006 (дата звернення 12 липня 2019 р.)
3. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
4. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. ст. 361.
5. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. ст.227.
6. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні. К. : Товариство "Знання", КОО, 2003. 382 с.
7. Грищак С. В. Право трудових спорів : навч. посіб. Д. : НГУ, 2011. 167 с.

8. Дараганова Н.В. Трудові спори : навч. посіб. К. : Правова єдність : Алерта, 2012. 271 с.
9. Лазор В. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права і сторона трудових спорів. *Право України*. 2003. № 10. С. 100 - 103.
10. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі. Луганськ : Література, 2004. 352 с.
11. Лютов Н. Л. Понятие и предмет коллективных трудовых споров. *Государство и право*. 2003. № 1. С. 50-56.
12. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
13. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.
14. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
15. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Юридична література, 2001. 328 с.
16. Чанишева Г. Право на страйк: міжнародні стандарти та законодавство України. *Право України*. 2000. № 12. С. 80-86.
17. Швець Н. Випадки, за якими забороняється проведення страйку в Україні. *Право України*. 2006. № 10. С. 89-91.
18. Швець Н. Відмінності страйків від інших акцій протесту. *Право України*. 2007. – № 8. С. 57-60.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Написання реферату є необхідною складовою навчального процесу, яка дає змогу студентові проявити свої творчі здібності в сфері проведення самостійних досліджень з теоретичних і практичних проблем трудового права. Метою написання реферату є організація науково-дослідницької роботи студентів з врахуванням певних вимог, а саме:

- а) системно і творчо, коректно і критично осмислювати існуючі погляди науковців на окремі теоретичні і практичні проблеми трудового права;
- б) самостійно знаходити шляхи вирішення проблем трудового права, виходячи із сучасного стану законодавства та практики його застосування;
- в) системно і комплексно аналізувати правові норми, що регулюють трудові правовідносини;
- г) робота повинна носити творчий характер і відображати додержання етичних норм проведення наукових досліджень, тобто бути забезпеченою науковим апаратом (посилання, наведення цитат, вказівки на джерела, які використовувалися у роботі таблиць, схем, статистичних даних тощо);
- д) робота повинна бути оформленою у відповідності до визначених вимог, своєчасно здана на кафедру науковому керівникові.

Реферат виконується у відповідності із запропонованою тематикою. Студент може запропонувати свій варіант теми реферату, що погоджується з викладачем. Після вивчення необхідної літератури, підбору матеріалів законодавства й судової практики студент складає план роботи. Запропонований план роботи є орієнтовним, студент може запропонувати свій варіант плану. При цьому слід звернути увагу на дві обставини: по-перше, запропонований студентом план повинен забезпечити повне розкриття обраної теми; по-друге, план не може бути надто детальним і включення до нього додаткових питань не повинне призвести до надмірного збільшення обсягу роботи або відхилення від її теми.

Реферат повинен включати:

- назву та зміст роботи;
- вступ, в якому визначається актуальність проблеми, мета та завдання дослідження;
- основну частину, в якій висвітлюються основні проблеми та ступінь їхнього дослідження у доктрині трудового права, аналіз судової практики;
- висновки, в яких визначаються основні підсумки дослідження;
- список використаних джерел.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Право на працю: поняття, зміст та міжнародні стандарти.
2. Всесвітні (універсальні) міжнародні стандарти праці.
3. Європейські міжнародні стандарти праці.
4. Державні гарантії трудових прав за законодавством України.
5. Міжнародна організація праці (МОП) та її нормотворча діяльність.
6. Поняття і значення основних принципів трудового права.
7. Трудове законодавство України та норми міжнародного права.
8. Проблеми вдосконалення трудового законодавства України.
9. Трудова правосуб'єктність та її особливості.
10. Порівняльний аналіз правового статусу працівників за законодавством України та зарубіжних країн.
11. Порівняльний аналіз правового статусу роботодавців за законодавством України та зарубіжних країн.
12. Порівняльний аналіз правового статусу трудового колективу за законодавством України та зарубіжних країн.
13. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.
14. Право роботодавців на об'єднання: міжнародні стандарти й зарубіжний досвід.
15. Мета, завдання та функції організацій роботодавців в ЄС.
16. Правовий статус безробітних громадян в ЄС.
17. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.
18. Гарантії прав особи при укладенні трудового договору.
19. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
20. Зміна умов трудового договору: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
21. Переведення на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце.
22. Припинення трудового договору: поняття та класифікація підстав.
23. Трудові книжки: порядок ведення, зберігання та видачі при звільненні.
24. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
25. Види робочого часу та його нормування.
26. Режим робочого часу та його види.
27. Облік робочого часу: поняття та види.
28. Поняття та види часу відпочинку: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
29. Відпустки, їх види та порядок надання: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
30. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
31. Творчі відпустки: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
32. Соціальні відпустки: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
33. Відпустка без збереження заробітної плати: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
34. Право працівника на оплату праці та його захист.
35. Поняття оплати праці та її структура.
36. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні.
37. Державне та договірне регулювання оплати праці.
38. Поняття і значення мінімальної заробітної плати: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.

39. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
40. Внутрішній трудовий розпорядок: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
41. Дисциплінарні стягнення: поняття, види, порядок застосування (порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн).
42. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
43. Підстава та умови матеріальної відповідальності: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
44. Види матеріальної відповідальності: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
45. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві.
46. Організація охорони праці працівників на підприємстві: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
47. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС.
48. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
49. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.
50. Пільги для працівників, які навчаються у середніх та професійно-технічних закладах освіти.
51. Пільги для працівників, які навчаються у вищих закладах освіти та аспірантурі.
52. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
53. Судовий порядок розгляду трудових спорів: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
54. Порядок поновлення працівника на роботі та оплати вимушеного прогулу: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
55. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.
56. Правове регулювання соціального партнерства в Україні та ЄС.
57. Права та обов'язки профспілок: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
58. Гарантії діяльності профспілок: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
59. Поняття і сторони колективного договору: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
60. Колективні переговори з укладення та підписання колективних договорів і угод в Україні та ЄС.
61. Органи з розгляду колективних трудових спорів: порівняльно-правовий аналіз законодавства України та зарубіжних країн.
62. Порядок вирішення колективного трудового спору примирною комісією і трудовим арбітражем.
63. Право на страйк та його реалізація.
64. Поняття та основні види нагляду і контролю у сфері організації праці.
65. Державний нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. Право на працю – одне з фундаментальних прав людини: поняття і зміст.
2. Державні гарантії трудових прав за законодавством України.
3. Поняття трудового права та його значення як однієї з провідних галузей у системі права України.
4. Предмет та метод трудового права.
5. Система трудового права і система трудового законодавства.
6. Функції трудового права: поняття та види.
7. Поняття і значення основних принципів трудового права.
8. Наука трудового права.
9. Трудове право як навчальна дисципліна.
10. Поняття джерел трудового права, їх класифікація та види.
11. Конституція України – фундаментальна основа трудового законодавства.
12. Трудове законодавство України та норми міжнародного права.
13. Єдність і диференціація у правовому регулюванні трудового права.
14. Проект Трудового кодексу України.
15. Підзаконні нормативно-правові та локальні акти як джерела трудового права.
16. Поняття та розвиток міжнародно-правового регулювання праці.
17. Всесвітні (універсальні) міжнародні стандарти праці.
18. Європейські міжнародні стандарти праці.
19. Міжнародна Організація Праці: історія створення, повноваження.
20. Основні завдання діяльності МОП.
21. Конвенції та рекомендації МОП.
22. Трудові правовідносини: поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин.
23. Сторони і зміст трудових правовідносин.
24. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин.
25. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
26. Трудова правосуб'єктність та її особливості.
27. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.
28. Основні права та обов'язки роботодавця.
29. Роботодавець-фізична особа як сторона трудового договору.
30. Поняття зайнятості, категорії зайнятого населення і основні державні гарантії у сфері зайнятості.
31. Безробітні громадяни: поняття, порядок реєстрації, правовий статус.
32. Державна служба зайнятості та її повноваження.
33. Особливості працевлаштування за допомогою посередницьких організацій.
34. Трудовий договір: поняття, види та значення.
35. Контракт як форма трудового договору.
36. Сторони трудового договору.
37. Зміст трудового договору, його істотні умови.
38. Гарантії прав і обмеження прав особи при укладенні трудового договору.
39. Прийняття на роботу і оформлення трудового договору.
40. Трудові книжки: порядок ведення, зберігання та видачі при звільненні.

41. Зміна умов трудового договору.
42. Поняття переведення на іншу роботу.
43. Переміщення на інше робоче місце.
44. Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація.
45. Припинення трудових правовідносин за взаємною згодою сторін.
46. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
47. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
48. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються з ініціативи роботодавця.
49. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
50. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
51. Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору.
52. Порядок оформлення звільнення. Вихідна допомога.
53. Поняття робочого часу і сучасні проблеми гарантій у сфері робочого часу.
54. Види робочого часу та його нормування.
55. Режим робочого часу та його види.
56. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного.
57. Надурочна робота та ненормований робочий час.
58. Облік робочого часу: поняття та види.
59. Поняття та види часу відпочинку.
60. Щотижневий безперервний відпочинок (вихідні дні). Святкові і неробочі дні.
61. Відпустки, їх види та порядок надання.
62. Щорічні відпустки працівників та їх види.
63. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням.
64. Творчі відпустки.
65. Соціальні відпустки.
66. Відпустка без збереження заробітної плати.
67. Право працівника на оплату праці та його захист.
68. Соціально-економічні аспекти оплати праці та її реформа в Україні.
69. Поняття оплати праці та її структура.
70. Функції заробітної плати.
71. Державне та договірне регулювання оплати праці.
72. Мінімальна заробітна плата: поняття і значення.
73. Поняття та значення тарифної системи оплати праці.
74. Правове регулювання підготовки кадрів: загальні положення.
75. Пільги для працівників, які навчаються у середніх та професійно-технічних закладах освіти.
76. Пільги для працівників, які навчаються у вищих закладах освіти та аспірантурі.
77. Зміст охорони праці як інституту трудового права.
78. Основні напрями державної політики у сфері охорони праці.
79. Гарантії прав працівників на охорону праці та здоров'я на виробництві.
80. Організація охорони праці працівників на підприємстві.

81. Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних та шкідливих роботах.
82. Охорона здоров'я жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.
83. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, пов'язаних з виробництвом.
84. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
85. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях.
86. Поняття дисциплінарної відповідальності у трудовому праві.
87. Дисциплінарні стягнення: поняття, види.
88. Підстава дисциплінарної відповідальності, склад дисциплінарного проступку.
89. Поняття і загальна характеристика матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.
90. Підстава та умови матеріальної відповідальності.
91. Види матеріальної відповідальності.
92. Визначення розміру шкоди та порядок її відшкодування.
93. Особливості матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.
94. Поняття та основні види нагляду і контролю у сфері застосування праці.
95. Державний нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці.
96. Органи державного нагляду та їх повноваження.
97. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю та про охорону праці на виробництві.
98. Поняття та види трудових спорів (конфліктів).
99. Індивідуальні трудові спори: поняття, види, причини виникнення та способи вирішення.
100. Порядок вирішення трудових спорів у Комісії з трудових спорів (КТС).
101. Судовий порядок розгляду трудових спорів.
102. Позовна давність у трудовому праві.
103. Порядок поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу.
104. Діяльність спеціалізованих трудових судів у зарубіжних країнах.
105. Поняття соціального партнерства.
106. Правове регулювання соціального партнерства в Україні.
107. Сторони та інші суб'єкти соціального партнерства.
108. Колективне трудове право, його становлення та розвиток в Україні.
109. Поняття та повноваження трудового колективу.
110. Право працівників на об'єднання: міжнародні юридичні стандарти.
111. Порядок утворення, легалізації та припинення діяльності профспілок.
112. Права, обов'язки та гарантії діяльності профспілок.
113. Мета, завдання, функції організацій роботодавців та практика їх утворення в Україні.
114. Правовий статус організацій роботодавців та їх об'єднань.
115. Порядок створення та припинення діяльності організацій роботодавців.
116. Повноваження роботодавців та їх організацій і об'єднань у колективно-договірному регулюванні трудових відносин.

117. Поняття і сторони колективного договору.
118. Зміст колективного договору.
119. Колективні угоди та їх значення у регулюванні трудових відносин.
120. Колективні переговори з укладення та підписання колективних договорів і угод.
121. Контроль за виконанням колективного договору.
122. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.
123. Поняття, предмет і сторони колективних трудових спорів.
124. Порядок вирішення колективних трудових спорів.
125. Органи з розгляду колективних трудових спорів.
126. Правовий статус примирних комісій.
127. Повноваження трудового арбітражу.
128. Роль незалежних посередників у вирішенні колективних трудових спорів.
129. Національна служба посередництва та примирення.
130. Право працівників на страйк.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти, судова практика:

1. Конституція України. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 48 с.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Вісник Конституційного суду України. 2006. № 4. С. 72-80.
3. Про безробіття: Конвенція МОП № 2, 1919 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143(дата звернення 09 липня 2019 р.)
4. Про мінімальний вік для прийняття на роботу: Конвенція МОП, 1973 р. (ратифікована 7 березня 1979 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054 (дата звернення 09 липня 2019 р.)
5. Про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності: Конвенція МОП № 100, 1951 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002 (дата звернення 09 липня 2019 р.)
6. Про скасування примусової праці: Конвенція МОП № 105, 1957 р. (ратифікована 5 жовтня 2000 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013 (дата звернення 10 липня 2019 р.)
7. Про політику в галузі зайнятості: Конвенція МОП № 122, 1964р. (ратифікована 29 травня 1968 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_062 (дата звернення 10 липня 2019 р.)
8. Про мінімальний вік допуску на підземні роботи в шахтах і рудниках: Конвенція МОП № 123, 1965 р. (ратифікована 4 лютого 1970 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_061 (дата звернення 11 липня 2019 р.)
9. Про оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 132, 1970 р., (переглянута у 1990 р.) (ратифікована 29 травня 2001 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022 (дата звернення 11 липня 2019 р.)
10. Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006 (дата звернення 12 липня 2019 р.)
11. Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця: Конвенція МОП № 158, 1982 (ратифікована 4 лютого 1994 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005 (дата звернення 13 липня 2019 р.)
12. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП № 29, 1930 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
13. Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_003 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
14. Про захист заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146 (дата звернення 14 липня 2019 р.)
15. Конвенція про обмеження тривалості робочого часу на промислових підприємствах до 8 годин на день та 48 годин на тиждень від 29.10.1919 № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_155(дата звернення 15 липня 2019 р.)
16. Конвенція Міжнародної організації праці N 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті від 27.06.1979 № 153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/993_025(дата звернення 15 липня 2019 р.)

17. Конвенція про роботу на умовах неповного робочого часу від 24.06.1994 № 175. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_040(дата звернення 15 липня 2019 р.)
18. Кодекс законів про працю України. Х.: ПП «ІГВІНІ», 2007. 128 с.
19. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. ст. 4.
20. Про державні нагороди України: Закон України від 16 березня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 21. ст. 162.
21. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 48. ст. 409.
22. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 60. ст. 43.
23. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 22. ст. 171.
24. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. ст. 243.
25. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 29. ст. 228.
26. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. ст. 361.
27. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. ст. 121.
28. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 р. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 151.
29. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 21. ст. 252.
30. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 29. ст. 232.
31. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. ст.142.
32. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. ст. 668.
33. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. ст.227.
34. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. ст.397.
35. Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту, затверджене постановою Кабінету Міністрів України 26 січня 1993 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-93-%D0%BF> (дата звернення 15 липня 2019 р.)
36. Про трудові книжки працівників: Постанова КМУ від 27 квітня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-93-%D0%BF>(дата звернення 15 липня 2019 р.)
37. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: Постанова КМУ від 3 квітня 1993 р. № 245. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/245-93-%D0%BF>(дата звернення 15 липня 2019 р.)

38. Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України: наказ Міністерства освіти України № 455 від 20.12.93. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-94>(дата звернення 15 липня 2019 р.)
39. Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах, організаціях: наказ Мінпраці, Мін'юсту України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93> (дата звернення 15 липня 2019 р.)
40. Про утворення Національної служби посередництва і примирення: указ Президента України від 17 листопада 1998 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1258/98>(дата звернення 16 липня 2019 р.)
41. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92> (дата звернення 16 липня 2019 р.)
42. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>(дата звернення 16 липня 2019 р.)
43. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") від 9 липня 1998 року N 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98> (дата звернення 17 липня 2019 р.)
44. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Вільної профспілки працівників метрополітенів України щодо офіційного тлумачення поняття "професійна спілка, що діє на підприємстві, в установі, організації", використаного в абзаці шостому частини першої статті 43-1 Кодексу законів про працю України (справа про профспілку, що діє на підприємстві) від 29 жовтня 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-98> (дата звернення 17 липня 2019 р.)
45. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Присяжнюк Людмили Михайлівни щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 233 Кодексу законів про працю України, статей 1, 12 Закону України "Про оплату праці" від 15 жовтня 2013 року, № 8-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-13#n30> (дата звернення 17 липня 2019 р.)
46. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Дзьоби Юрія Володимировича щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 233 Кодексу законів про працю України від 15 жовтня 2013 року, № 9-рп/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-13#n38> (дата звернення 17 липня 2019 р.)

Монографії, підручники, посібники та інша література:

47. Актуальні проблеми трудового права України : колект. моногр. / кол. авт.: О. А. Золотарьова та ін. ; за заг. ред. О. А. Золотарьової. Одеса: Негоціант, 2009. 121 с.
48. Андрійв В. Трудові права людини у системі природного та позитивного права / В. Андрійв. *Право України*. 2007. № 6. С. 61-64.
49. Арсентьева О. С. Правове регулювання соціального партнерства на етапі реформування трудового права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Луганськ, 2010. 20 с.
50. Барабаш А. К вопросу о некоторых свойствах трудового правоотношения. *Государство и право*. 2000. № 12. С. 5-10.
51. Барабаш А. О некоторых свойствах трудового правоотношения. *Государство и право*. 2003. № 12. С. 21 - 27.
52. Бершинський Є. В. Чи є праця студента працею за сумісництвом? *Адвокат*. 2006. № 7. С. 24-25.
53. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення : монографія. Харків : Панов А. М., 2016. 401 с.
54. Бойко М. Д. Порівняльне трудове право: навчальний посібник. К.: Олан, 2006. 381 с.
55. Бойко М. Д. Трудове право України: навчальний посібник. К.: Атіка, 2006. 312 с.
56. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник. К.: Вікар, 2006. 725 с.
57. Болотіна Н. Б. Трудовий договір за законодавством України: навчальний посібник. К.: Вид. Паливода А.В., 2002. 124 с.
58. Бондаренко Э. Н. Трудовой договор как основание возникновения правоотношения. СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. 226 с.
59. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні. К. : Товариство "Знання", КОО, 2003. 382 с.
60. Венедиктов В. С. Теоретические проблемы юридической ответственности в трудовом праве. Х.: Консум, 1995. 136 с.
61. Венедіктов С. В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні : монографія. Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 224 с.
62. Венедіктов С. В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. К. : Алерта, 2012. 367 с.
63. Вишновецька С. В. Праця як об'єкт трудових правовідносин. *Правова держава*. Випуск 16. К.: ІДП ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. С. 396 - 403.
64. Вишновецька С. Строки в трудовому праві. Чернівці : Рута, 1996. 208 с.
65. Вознюк В. Конституційні гарантії права людини на своєчасне одержання винагороди за працю. *Вісник КСУ*. 2002. № 5. С. 80-84.
66. Гарантії в трудовому праві України : монографія. Д. : Арт-Прес, 2008. 288 с.
67. Гаращенко Л. П. Правове регулювання відпусток за законодавством України. К.: Павлім, 2003. 172 с.
68. Гевел О. Про умови роботи за сумісництвом. *Право України*. 2002. № 2. С. 68 - 73.
69. Гевел О. Трудова функція та порядок її визначення. *Право України*. 2002. № 4. С.89 - 93.
70. Гетьманцева Н. Д. Трудове право України (Загальна частина) : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2013. 311 с.
71. Гошовський В. С. Особливості правового регулювання трудової діяльності депутатів Верховної Ради України : монографія. К., 2011. 208 с.
72. Грищак С. В. Право трудових спорів : навч. посіб. Д. : НГУ, 2011. 167 с.

73. Данилюк О. Фактичні склади у трудовому праві України. *Право України*. 2007. № 7. С. 15 - 19.
74. Дараганова Н.В. Трудові спори : навч. посіб. К. : Правова єдність : Алерта, 2012. 271 с.
75. Дергачов В. С. Науково-практичні засади захисту інформації з обмеженим доступом у трудових правовідносинах : монографія. Х. : ХНАДУ, 2011. 160 с.
76. Дмитренко Ю. П. Трудове право України : підручник. К.: Юрінком Інтер, 2009. 621 с.
77. Іванов Юрій Феодосійович. Трудове право України : навч. посіб. Київ : Алерта : Правова єдність, 2016. 222 с.
78. Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудова відносин в Україні: монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 337 с.
79. Іншин М. І. Правове регулювання службово-трудова діяльності державних службовців як особливої категорії зайнятого населення України : навч. посіб. Х. : ФІНН, 2010. 672 с.
80. Іншин М. І. Трудове право України : підручник. Х. : Діса плюс, 2014. 499 с.
81. Жернаков В. Поняття примусової праці за законодавством України. *Право України*. 1997. № 10. С. 35-39, 43.
82. Жернаков В. Правове регулювання праці: співвідношення трудового і цивільного права. *Право України*. 2000. № 7. С. 49-52.
83. Жернаков В. Свобода праці як принцип сучасного трудового права України *Право України*. 1999. № 3. С. 34 - 36, 55.
84. Жернаков В. В. До питання про правове розуміння праці та трудових відносин. *Держава і право*. Випуск 34. К., 2006. С. 307-311.
85. Занфірова Т. А. Філософські аспекти трудового права : монографія. Запоріжжя : Класичний приватний ун-т, 2009 . Ч. 1. 167 с.
86. Заржицький О. Про необхідність створення Трудового процесуального кодексу України. *Право України*. 2006. № 9. С. 90 - 92.
87. Заржицький О. Соціальне партнерство у соціально-трудова відносинах. *Право України*. 2000. № 11. С. 53-55.
88. Заржицький О. Склад трудових процесуальних правовідносин. *Право України*. – 2007. № 8. С. 54-57.
89. Заржицький О. С. Юридична відповідальність у трудовому праві України : монографія. Д. : Арт-Прес, 2009. 144 с.
90. Зуб И. В. Трудовое право России и Украины: общие проблемы, общие решения (сравнительное исследование). *Государство и право*. 1997. № 10. С. 33-38.
91. Карлицький С.М. Трудове право України: Навч. посіб. К.: Прецедент, 2006. 210 с.
92. Карпенко Д. О. Основи трудового права: навч. посіб. К.: А.С.К., 2003. 656 с.
93. Киселев И. Я. Зарубежное трудовое право. учебник для вузов. М.: Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 1998. 263 с.
94. Киселев И. Я. Сравнительное и международное трудовое право. Учебник для вузов. М.: Дело, 1999. 728 с.
95. Киселев И. Я. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда. М.: Изд-во «Эксмо», 2005. 608 с.
96. Кодифікація трудового законодавства України : монографія / Хуторян Н. М. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. М. Хуторян та ін. ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Х. : ФІНН, 2009. 431 с.

97. Кожушко С. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин. *Право України*. 2005. № 9. С. 89 - 91.
98. Костюк В. Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики : монографія. К. : Видавець Карпенко В. М., 2012. 464 с.
99. Костюченко О. Є. Особливості правового регулювання праці лікарів : монографія. Х. : ФІНН, 2009. 232 с.
100. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права України : монографія. Івано-Франківськ, 2008. 216 с.
101. Лавриненко О. В. Трудове право України як сучасна синергетична система (філософсько-правові та методологічні аспекти). *Економіка, фінанси, право*. 2006. № 5. С. 20 - 28.
102. Лавріненко О. В. Принцип єдності й диференціації правового регулювання соціально-трудова відносин у системі галузевих принципів трудового права України : монографія. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 358 с.
103. Лавріненко О.В. Поняття та ознаки сумісництва за трудовим правом: теоретичні аспекти питання. *Економіка, фінанси, право*. 2005. № 5. С. 28-35.
104. Лавріненко О. В. Особливості реалізації та захисту конституційних трудових прав найманих працівників (інституціональний, онтологічний та аксіологічний аспекти): монографія. Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. 144 с.
105. Лавріненко О. В. Механізм правового регулювання соціально-трудова відносин: сучасний стан та перспективи розвитку. Донецьк : Норд-Пресс, 2007. 182 с.
106. Лавріненко О. В. Актуальні питання теорії трудового права в контексті сучасного розвитку правової системи України. Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. 428 с.
107. Лавріненко О. В. Механізм правового регулювання відносин із добору кадрів: проблеми становлення трудового законодавства України та шляхи вдосконалення його понятійного апарату : монографія. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 166 с.
108. Лаврінчук І. Процесуальне забезпечення трудових прав в Україні. *Право України*. 2001. № 1. С. 72 - 77.
109. Лазор В. Система трудового права України в сучасних умовах та її співвідношення з системою національного права. *Юридична Україна*. 2006. № 9 (45). С. 43-48.
110. Лазор В. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права і сторона трудових спорів. *Право України*. 2003. № 10. С. 100 - 103.
111. Лазор В. Юридична природа трудового договору в ринкових умовах. *Право України*. 2000. № 1. С. 64 - 66.
112. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі. Луганськ : Література, 2004. 352 с.
113. Лаптії І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології. *Право України*. 2005. № 7. С. 81-84.
114. Лаптії І. Оплата праці як соціально-економічна та правова категорія. *Право України*. 2005. № 1. С. 106-109.
115. Лехтинен Л. Сравнительный анализ: разрешение трудовых споров в Финляндии и в РФ. *Государство и право*. 2001. № 5. С. 42-48.
116. Лукаш С. С. Співвідношення централізованого і локального регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки : монографія. Х. : ФІНН, 2010. 366 с.
117. Лушникова М. В. Очерки теории трудового права : монография. СПб. : Издательство Р.Асланова "Юридический центр Пресс", 2006. 944 с.

118. Лютов Н. Л. Понятие и предмет коллективных трудовых споров. *Государство и право*. 2003. № 1. С. 50-56.
119. Рогач О. Я., Менджул М. В. Припинення трудових відносин з ініціативи працівника-внутрішньо переміщеної особи та роботодавця. *Публічне право*. 2017. № 1. С. 184 - 190.
120. Рогач О. Я., Менджул М. В. Припинення трудового договору в умовах окупації Криму та проведення антитерористичної операції в Україні. Проблеми захисту прав і свобод вимушених переселенців, а також інтересів громадян або держави на тимчасово окупованих територіях та в районах проведення антитерористичної операції: матеріали міжнародного круглого столу (27 жовтня 2016 року). К.: Національна академія прокуратури України, 2016. С. 66 -70.
121. Менджул М. В., Танчинець С. В. Значення міжнародного трудового права та трудової юстиції у системі захисту прав працівників : матеріали VI Міжнародн. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів [„Закарпатські правові читання”], (м. Ужгород, 25 - 27 квітня 2014 р.) / М-во освіти і науки України, УжНУ. Ужгород, 2014. Т. 2. С. 422 - 426.
122. Мельник К. Ю. Трудові правовідносини службовців правоохоронних органів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. О., 2011. 34 с.
123. Мельничук О. А. Трудове право України : навч. посібник. Вінниця : Едельвейс і К, 2009. 328 с.
124. Мірошниченко О. А. Трудове право України : навч. посіб. К.: [Дорадо-Друк], 2010. 242 с.
125. Нипорко Ю. Міжнародній організації праці – 80 років. *Право України*. 1999. № 7. С. 127-131.
126. Основи трудового права України / за ред. П.Д. Пилипенка. Львів: Магнолія плюс, 2006. 280 с.
127. Павлів-Самоїл Н. П. Трудове право (поняття, схеми, таблиці) : навч. посіб. Л.: ЛьвДУВС, 2013. 171 с.
128. Паламарчук В. Контракт як форма реалізації громадянами права на зайнятість. *Право України*. 2003. № 8. С. 104-106.
129. Панасюк О. Контроль та нагляд як функція трудового права. *Право України*. 2007. № 2. С. 108 - 112.
130. Панасюк О. Правове регулювання застосування штрафів до працівників. *Право України*. 2006. № 8. С. 44-47.
131. Панасюк О. Про соціальний аспект трудових відносин. *Право України*. 2004. № 4. С. 116-121.
132. Пилипенко П. Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин. К.: Знання, КОО, 2003. 146 с.
133. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, 1999. 214 с.
134. Пилипенко П. Способи укладення трудового договору. *Право України*. 2001. № 4. С. 56-59.
135. Прилипка С. Розмежування права соціального забезпечення і трудового права. *Право України*. 1999. № 10. С. 58-61.
136. Процевський В. Виникнення трудових правовідносин з державними службовцями. *Право України*. 2001. № 11. С. 75-79.
137. Процевський О. Про предмет трудового права України. *Право України*. 2001. № 12. С. 81-86.

138. Пузирний В. Правовий захист жінок при працевлаштуванні і прийнятті на роботу. *Право України*. 2004. № 1. С. 33-36.
139. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. Х.: Консум, 1998. 480 с.
140. Прокопенко В. І. Трудовий договір і трудові правовідносини. К.: Видавництво Київського університету, 1971. 219 с.
141. Реус О. С. Правове регулювання трудової діяльності неповнолітніх в Україні : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2008. 199 с.
142. Рим О. М. Запобігання конкуренції у трудових правовідносинах : монографія. Т. : Терно-граф, 2011. 160 с.
143. Розвиток цивільного і трудового законодавства в Україні / За ред. Я.М. Шевченко. Харків: Консум, 1999. 272 с.
144. Роїна О. М. Трудові правовідносини: практичний посібник. К.: КНТ, 2005. 348 с.
145. Ротань В. Г., Зуб І. В. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. К.: А.С.К., 2006. 976 с.
146. Рудницька О. П. Правове регулювання гарантійних виплат у трудовому праві : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 176 с.
147. Семенюта Н.Н. Современные проблемы трудового права в России. *Государство и право*. 2002. № 4. С. 116-120.
148. Середа О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання. *Право України*. 2002. № 9. С. 82-85.
149. Сімутіна Я. Проблеми правового регулювання оплати праці з відхиленням від нормальних умов праці. *Юридична Україна*. 2005. № 10 (34). С. 44-50.
150. Ситницька О. А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України : [монографія]. Хмельницький : [Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права], 2010. 167 с.
151. Скачкова Г. С. Проблемы ответственности в сфере труда (обзор материалов Научно-практической конференции). *Государство и право*. 2007. № 7. С. 114-117.
152. Скіпенко Р. Становлення трудового процесуального права як самостійної галузі українського права. *Право України*. 2007. № 7. С. 41-44.
153. Скобелкин В. Н. Дисциплинарная и материальная ответственность рабочих и служащих. Воронеж, 1990. 223 с.
154. Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект : монографія. Х. : ФІНН, 2011. 335 с.
155. Смирнов О. В. Основные принципы советского трудового права. М.: Юрид. лит., 1977. 213 с.
156. Соколев С. А. Трудовое право России и социальное развитие. *Государство и право*. 1997. № 4. С. 108 - 116.
157. Собянина М. Д. О принципах социального партнерства / М. Д. Собянина // Правоведение. – 2006. – № 6. – С. 91 - 96.
158. Соловйова Л. Роботодавець: термінологічні та правові аспекти. *Право України*. 2002. № 3. С. 76 – 81.
159. Солодовник Л. Юридичні факти – підстави виникнення трудових правовідносин. *Право України*. 2000. № 1. С. 59-63.
160. Сошникова Т. А. Правовые проблемы повышения роли профессиональных союзов в управлении государственными и общественными делами, защите трудовых прав работников. *Государство и право*. 2005. № 4. С. 37-41.
161. Соціально-трудова відносина зайнятості: сучасні тенденції, виклики, шляхи розвитку : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук А. М. Колота, І. Ф.

- Гнибіденка ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2015. 295 с.
162. Становлення та розвиток цивільних і трудових правовідносин у сучасній Україні / Я. М. Шевченко та ін. ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : б.в., 2001. 246 с.
163. Сташків Б. І. Гарантії права на соціальне забезпечення : навч. вид. Чернігів : б. в., 2011. 100 с.
164. Стависский П. Р. Проблемы материальной ответственности в советском трудовом праве. К.: Вища школа, 1982. 183 с.
165. Ставцева А. И. Трудовой договор М., 1983. 176 с.
166. Сыроватская Л. А. Ответственность за нарушение трудового законодательства. М.: Юрид. лит., 1990. 176 с.
167. Томашевский К. Л. Трудовой договор в законодательстве стран Западной Европы: сравнительно-правовой аспект. *Государство и право*. 2005. № 6. С. 97 - 101.
168. Трудове право України : академічний курс: Підручник / А. Ю. Бабаскін та ін.; заг. ред. Н. М. Хуторян ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К. : А.С.К., 2004. 607 с.
169. Трудовое право России: учебник / отв. ред. Ю. П. Орловский, А. Ф. Нуртдинова. Изд. 2-е. М. : Контракт ; М. : Инфра-М, 2008. 598 с.
170. Трудове законодавство України і Європейська соціальна хартія (переглянута): питання адаптації. К.: Знання, 2005. 276 с.
171. Трудове право України : слов.-довід. термінів і понять / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [уклад.: Якушев І. М., Старчук О. В. ; за заг. ред. І. М. Якушева]. Луцьк : Захарчук В. М., 2013. 279 с.
172. Трудове право України : основи теорії труд. права : навч. посіб. / за заг. ред. В. Л. Костюка та ін. К. : Промінь, 2010. 280 с.
173. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.
174. Трудове право : підручник / за заг. ред. В. В. Жернакова ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х. : Право, 2012. 494 с.
175. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипка та ін. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2014. 757 с.
176. Трудове право України. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2014. 349 с.
177. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с.
178. Трудове право України : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов, М. В. Іванова ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Алерта : Правова єдність, 2016. 222 с.
179. Трудове право України : навч. посіб. / В. О. Кучер та ін. ; за заг. ред. В. О. Кучера ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьВДУВС, 2017. 563 с.
180. Трудове право України : навч. посіб. / О. І. Кисельова, Т. А. Кобзєва ; Сум. держ. ун-т. Суми : Сум. держ. ун-т, 2017. 308 с.
181. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.

182. Трудове право України : практикум / Можайкіна О. С. 2-ге вид., перероб. і допов. Луцьк : Годяк Ж. В. : Волиньполіграф™, 2017. 385 с.
183. Трудове право України: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Нац. ун-т "Остроз. акад." ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. 593 с.
184. Трудове право в державах Європи : підручник / С. В. Венедіктов, Г. О. Спіцина. Київ : Ніка-Центр, 2017. 183 с.
185. Трудове право України: навч. посіб. / Костюченко О. Є.; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДВС України, 2018. 318 с.
186. Трудове право України в контексті європейської інтеграції : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 25-27 травня 2006 р. / Укр. асоц. фахівців труд. права, Харк. нац. ун-т внутр. справ ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. С. Венедіктова. Х. : 2006. 506 с.
187. Трудове право, право соціального забезпечення та сучасні проблеми проходження служби в органах внутрішніх справ : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 25 листоп. 2011 р. / Харк. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. К. Ю. Мельника. Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2011. 367 с.
188. Трудове право України в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко, О. Є. Костюченко, Д. С. Підкопай. Х. : ФІНН, 2010. 557 с.
189. Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави, м. Харків, 24-25 вересня 2010 р. : матеріали наук.-практ. конф. / Укр. асоц. фахівців труд. права, Харк. екон.-прав. ун-т ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. В. С. Венедіктова. Х. : [б. в.], 2010. 292 с.
190. Трудові договірні відносини : навч. посіб. / Н. М. Самолюк, Г. М. Юрчик ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2018. 341 с.
191. Трунова Г. А. Форми соціального партнерства на сучасному етапі. *Адвокат*. 2005. № 9. С. 18-20.
192. Угрюмова Г. Дисципліна праці: розвиток та удосконалення інституту. *Право України*. 2006. № 1. С. 40-43.
193. Усачев В. Л. Проблемы правового регулирования структуры заработной платы. *Государство и право*. 2005. № 8. С. 20-24.
194. Фатуев А. А. Трудовое право в жизни человека. М., 1991. 256 с.
195. Федоренко В. М. Оцінка керівників і спеціалістів трудових колективів у нових умовах економічної діяльності : монографія. Чернігів : Черніг. держ. ін-т права. соц. технологій та праці, 2009. 100 с.
196. Харчук Р. С. Розвиток форм захисту трудових прав працівників за умов формування ринкових відносин в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Луганськ, 2011. 20 с.
197. Хохлов Е. Б. Некоторые актуальные проблемы теории и практики современного российского трудового права. *Правоведение*. 2006. № 4 (267). С. 50-67.
198. Хуторян Н. Удосконалення порядку надання відпусток у проекті Трудового кодексу України. *Юридична Україна*. 2006. № 1 (37). С. 44-48.
199. Хуторян Н. М. Проблеми визначення поняття «роботодавець» за законодавством України. *Держава і право*. Випуск 31. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. С. 207-215.

200. Хуторян Н. М. Проблеми правової природи і галузевої належності матеріальної відповідальності в трудових відносинах. *Держава і право*. Випуск 17. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. С. 297-306.
201. Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин: монографія. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 264 с.
202. Цепин А., Щиглик А. Государство и профсоюзы в развитом социалистическом обществе. М.: Профиздат, 1979. 295 с.
203. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: монографія. Одеса: Юридична література, 2001. 328 с.
204. Чанишева Г. Право на страйк: міжнародні стандарти та законодавство України. *Право України*. 2000. № 12. С. 80-86.
205. Шабуніна А. Приватно-правові та публічно-правові тенденції у розвитку трудового права в країнах Західної Європи. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 4 (43). С. 213-220.
206. Шамшина І. І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин : монографія. Луганськ : Література, 2010. 448 с.
207. Швець Н. Випадки, за якими забороняється проведення страйку в Україні. *Право України*. 2006. № 10. С. 89-91.
208. Швець Н. Відмінності страйків від інших акцій протесту. *Право України*. 2007. – № 8. С. 57-60.
209. Шульженко І. Диференціація правового регулювання праці за статевою ознакою. *Право України*. 2007. № 4. С. 71-74.
210. Чумак О. О. Припинення трудових правовідносин не за ініціативою сторін трудового договору : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. К., 2011. 16 с.
211. Щербина В. І. Основні функції трудового права в умовах ринкових відносин. Донецьк, 2005. 266 с.
212. Щербина В. І. Функції трудового права. Донецьк: Академія митної служби України, 2007. 426 с.
213. Щербань В. А. Функції професійних спілок у сучасних умовах. *Адвокат*. 2004. № 7. С. 22-25.
214. Яремчук О. Проблеми дефініції трудового колективу напередодні прийняття нового Кодексу про працю України. *Право України*. 2003. № 12. С. 103-106.
215. Ярошенко О. Проблемні моменти законодавчого регулювання трудових спорів. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 1 (40). С. 206-214.
216. Ярошенко О. М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: монографія. Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 456 с.

